

บันทึก

เรื่อง การหย่าโดยความยินยอมระหว่างบุคคลสัญชาติเยอรมันกับบุคคลสัญชาติไทย

กระทรวงมหาดไทยได้มีหนังสือ ที่ มท ๐๓๐๒/๑๒๓๑๗ ลงวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๓๕ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา แจ้งว่า สถานเอกอัครราชทูตสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันประจำประเทศไทย ได้หารือปัญหาข้อกฎหมายต่อสำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง กรณีการหย่าโดยความยินยอมระหว่างบุคคลสัญชาติเยอรมัน-บุคคลสัญชาติไทย โดยบุคคลทั้งสองฝ่ายซึ่งจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายไทยได้ยื่นคำร้องขอจดทะเบียนการหย่าโดยความยินยอมต่อนายทะเบียนอำเภอ กิ่งอำเภอหรือเขต และนายทะเบียนได้จดทะเบียนหย่าให้ นั้น เป็นการดำเนินการที่ถูกต้องตามขั้นตอนและมีผลบังคับตามกฎหมายไทยหรือไม่ ทั้งนี้ เนื่องจากสถานทูตได้รับการทักท้วงจากกระทรวงยุติธรรมแห่งรัฐบาลเดนมาร์ก ว่า ได้พิจารณาจากกฎหมายแพ่งของเยอรมัน มาตรา ๑๕๖๔ และพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๔๑ ภาค ๕ มาตรา ๒๖ แล้ว เห็นว่า ไม่สามารถที่จะหย่าขาดกันโดยความยินยอมได้

กระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาแล้วมีความเห็นเป็น ๓ ทาง จึงขอหารือว่า ความเห็นใดถูกต้องขอด้วยกฎหมาย ดังต่อไปนี้

๑. การขอจดทะเบียนการหย่าโดยความยินยอมระหว่างบุคคลสัญชาติเยอรมัน-บุคคลสัญชาติไทย สามารถดำเนินการได้ และมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายแล้วโดยพิจารณาจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๔

๒. การที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนการหย่าโดยความยินยอมให้คู่สมรสดังกล่าว นั้น ไม่มีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายทั้งไทยและเยอรมัน ตามมาตรา ๒๖ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๔๑ จึงควรแนะนำคู่สมรสไปดำเนินการใช้สิทธิทางศาล

๓. การหย่าโดยความยินยอมสมบูรณ์ตามกฎหมายไทย トラบใดที่ยังไม่มีเหตุที่จะนำกฎหมายขัดกันมาใช้ การหย่าโดยความยินยอมตามกฎหมายไทยดังกล่าวย่อมน่าขึ้นกล่าวอ้างได้ทุกกรณี

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๓) ได้พิจารณาข้อหารือของกระทรวงมหาดไทยดังกล่าวประกอบกับฟังคำชี้แจงของผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (สำนักงานปลัดกระทรวงและกรมการปกครอง) และผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ (สำนักงานปลัดกระทรวง) แล้ว ข้อเท็จจริงปรากฏว่า คู่สมรสที่เป็นบุคคลสัญชาติเยอรมันกับบุคคลสัญชาติไทยซึ่งได้จดทะเบียนสมรสตามกฎหมายไทย ได้แสดงเจตนาหย่าตามกฎหมายไทย โดยการไปยื่นคำขอจดทะเบียนหย่าโดยความยินยอมต่อนายทะเบียนอำเภอ กิ่งอำเภอหรือเขต และนายทะเบียนได้รับจดทะเบียนการหย่าต่อมา สถานเอกอัครราชทูตสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันประจำ

ประเทศไทยมีหนังสือสอบถามกระทรวงมหาดไทยว่า การหย่าโดยความยินยอมของคู่สมรส ดังกล่าวเป็นการดำเนินการที่ถูกต้องตามขั้นตอนและมีผลบังคับตามกฎหมายไทยหรือไม่ โดยอ้าง มาตรา ๒๖^๑ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พุทธศักราช ๒๔๘๑ และมาตรา ๑๕๖๔^๒ แห่งกฎหมายแพ่งของเยอรมัน กระทรวงมหาดไทยจึงขอให้คณะกรรมการกฤษฎีกา พิจารณาให้ความเห็นในปัญหาดังกล่าว คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๓) เห็นว่า แม้ว่าคู่สมรสฝ่ายหนึ่งจะมีสัญชาติเยอรมันแต่กรณีที่กระทรวงมหาดไทยหารือมานี้ มิใช่ปัญหาการโต้แย้งสิทธิระหว่างคู่สมรสที่มีสัญชาติต่างกันที่จะต้องไปพิจารณาหลักเกณฑ์ของ กฎหมายว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมายเพื่อค้นหากฎหมายที่เหมาะสมมาวินิจฉัยให้เป็น ธรรมแก่คู่กรณี แต่เป็นการสอบถามข้อสงสัยของสถานเอกอัครราชทูตสหพันธ์สาธารณรัฐ เยอรมันประจำประเทศไทยในปัญหาเกี่ยวกับการสิ้นสุดของการสมรสที่คู่สมรสได้ดำเนินการตาม กฎหมายไทยว่าจะมีผลบังคับและสมบูรณ์ตามกฎหมายไทยหรือไม่ ดังนั้น ในกรณีนี้จึงต้อง พิจารณาหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประกอบกับ พระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พุทธศักราช ๒๔๗๘ ซึ่งเป็นกฎหมายภายในของไทยที่ บัญญัติเกี่ยวกับฐานะทางครอบครัวและวิธีการในการจดทะเบียนเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาตาม หลักของการใช้กฎหมายภายในประเทศ กฎหมายไทยย่อมใช้บังคับแก่บุคคลที่อยู่ภายใน ราชอาณาจักร ไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนต่างด้าว ประกอบกับกรณีนี้เป็นเรื่องการใช้อำนาจของ นายทะเบียนซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องใช้กฎหมายไทยในการพิจารณาคำร้องขอ จดทะเบียนตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในกฎหมายไทย โดยไม่จำเป็นต้องนำ กฎหมายว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมายหรือกฎหมายของต่างประเทศมาพิจารณาด้วย และการ จะนำกฎหมายต่างประเทศมาเป็นข้อพิจารณาในที่นี้ได้หรือไม่นั้น เห็นว่า การที่สถาน เอกอัครราชทูตสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันประจำประเทศไทยแจ้งมายังกระทรวงมหาดไทยว่ามี กฎหมายแพ่งของเยอรมันบัญญัติไว้เท่านั้น หาเพียงพอที่จะรับฟังได้ไม่ เพราะปัญหาว่ากฎหมาย ต่างประเทศมีอยู่อย่างไรเป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่จะต้องนำสืบ ซึ่งจะรับกับมาตรา ๘^๓ แห่ง พระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พุทธศักราช ๒๔๘๑ ที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่ ต้องใช้กฎหมายต่างประเทศบังคับ ถ้ามิได้พิสูจน์กฎหมายนั้นให้เป็นที่พอใจแก่ศาลให้ใช้กฎหมาย

^๑มาตรา ๒๖ การหย่าโดยความยินยอมย่อมสมบูรณ์ ถ้ากฎหมายสัญชาติแห่งสามีและภริยา ทั้งสองฝ่ายยอมให้กระทำได้

^๒มาตรา ๑๕๖๔ การสมรสจะสิ้นสุดลงได้ด้วยการหย่าโดยคำพิพากษาของศาลเท่านั้น ซึ่งคู่ สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่ายเป็นผู้ยื่นคำร้องขอหย่าการสมรสถือเป็นอันสิ้นสุดเมื่อคำพิพากษามีผล บังคับตามกฎหมาย ทั้งนี้ การยื่นคำร้องขอหย่า จะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

๑.ล๑

๑.ล๑

(หมายเหตุ:- คำแปลดังกล่าวข้างต้น สถานเอกอัครราชทูตสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ประจำประเทศไทยรับรองแล้วว่าเป็นคำแปลที่ถูกต้อง มีเนื้อหาใจความตรงกันกับต้นฉบับภาษาเยอรมัน)

^๓มาตรา ๘ ในกรณีที่ ต้องใช้กฎหมายต่างประเทศบังคับ ถ้ามิได้พิสูจน์กฎหมายนั้นให้เป็นที่พอใจแก่ศาล ให้ใช้กฎหมายภายในแห่งประเทศสยาม

ภายในแห่งประเทศไทย” และตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๓๐๒/๒๕๒๘ “ที่วินิจฉัยไว้ในกรณีนายทะเบียนอำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ไม่ยอมรับจดทะเบียนสมรสให้แก่ผู้ร้องว่า “...การคัดค้านฎีกาเป็นการสุดท้ายว่า ผู้ร้องมิได้นำสืบให้เห็นว่าผู้ร้องและนางเตียนมีคุณสมบัติครบถ้วนตามเงื่อนไขของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และเงื่อนไขแห่งการสมรสตามกฎหมายของประเทศเวียดนามอันเป็นประเทศที่นางเตียนมีสัญชาติตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พุทธศักราช ๒๔๘๑ มาตรา ๑๙ ... ฟังได้ว่า ผู้ร้องและนางเตียนมีคุณสมบัติครบถ้วนตามเงื่อนไขของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ส่วนพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พุทธศักราช ๒๔๘๑ มาตรา ๑๙ ซึ่งบัญญัติว่า “เงื่อนไขแห่งการสมรสให้เป็นไปตามกฎหมายสัญชาติของคู่กรณีแต่ละฝ่าย” นั้น หาใช่บทกฎหมายที่ผู้คัดค้านจะนำมาใช้ในชั้นพิจารณาคำร้องขอจดทะเบียนสมรสไม่ ...”

อนึ่ง ฟังสังเกตว่าหากจะให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยอมรับข้อเสนอของสถานทูตต่างประเทศต่าง ๆ เข้ามาใช้บังคับแล้ว กรณีจะเกิดปัญหาหลายประการ เช่น เจ้าหน้าที่ไทยไม่สามารถจะรับรู้กฎหมายของประเทศต่าง ๆ ว่ามีอยู่อย่างไร และได้มีการแก้ไขอย่างไรบ้างหรือไม่ และจะกลายเป็นการรับรองสิทธินอกอาณาเขตของต่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยได้ใช้ความพยายามมาเป็นเวลานานจึงหลุดพ้นไปได้และอีกประการหนึ่งในการใช้กฎหมายภายในของแต่ละประเทศ สถานทูตต่างประเทศภายในประเทศนั้นย่อมไม่มีสิทธิทักท้วงหรือแนะนำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐนำบทกฎหมายแห่งประเทศของตนมาใช้ภายในประเทศไทยได้

ดังนั้น เมื่อพิจารณามาตรา ๑๕๑๔^๔ มาตรา ๑๕๑๕^๕ และมาตรา ๑๕๓๑^๖ แห่ง

“คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๓๐๒/๒๕๒๘ (ฎีกาย่อ) เมื่อนายทะเบียนเห็นว่าผู้ร้องขอจดทะเบียนสมรสมีคุณสมบัติครบถ้วนตามเงื่อนไขการสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ แล้ว แต่กลับยับยั้งการจดทะเบียนสมรสไว้ โดยหารือไปยังจังหวัดก่อนนั้น ย่อมถือได้ว่าเป็นการไม่ยอมรับจดทะเบียนสมรสอันผู้มีส่วนได้เสียอาจยื่นคำร้องต่อศาลตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พุทธศักราช ๒๔๗๘ แล้ว

ในชั้นยื่นคำคัดค้าน ผู้คัดค้านอ้างเหตุที่ทำให้คำร้องเคลือบคลุมอย่างหนึ่งแต่เหตุที่ผู้คัดค้านยกขึ้นอ้างในฎีกาว่าคำร้องเคลือบคลุมเป็นอีกอย่างหนึ่งต่างกัันดังนั้น ฎีกาของผู้คัดค้านข้อนี้จึงเป็นข้อที่มิได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ต้องห้ามฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๔๙ ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย

พระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พุทธศักราช ๒๔๘๑ มาตรา ๑๙ ซึ่งบัญญัติว่า “เงื่อนไขแห่งการสมรสให้เป็นไปตามกฎหมายสัญชาติของคู่กรณีแต่ละฝ่าย” นั้น หาใช่บทกฎหมายที่ผู้คัดค้านจะนำมาใช้ในชั้นพิจารณาคำร้องขอจดทะเบียนสมรสไม่

“มาตรา ๑๕๑๔ การหย่านั้นจะทำได้แต่โดยความยินยอมของทั้งสองฝ่ายหรือโดยคำพิพากษาของศาล

การหย่าโดยความยินยอมต้องทำเป็นหนังสือและมีพยานลงลายมือชื่ออย่างน้อยสองคน

“มาตรา ๑๕๑๕ เมื่อได้จดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายนี้ การหย่าโดยความยินยอมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อสามีและภริยาได้จดทะเบียนการหย่ากันแล้ว

“มาตรา ๑๕๓๑ การสมรสที่จดทะเบียนตามกฎหมายนั้น การหย่าโดยความยินยอมของคู่สมรสทั้งสองฝ่ายมีผลนับแต่เวลาจดทะเบียนการหย่าเป็นต้นไป

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประกอบกับมาตรา ๑๘^๔ แห่งพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พุทธศักราช ๒๔๗๘ แล้ว จะเห็นได้ว่า คู่สมรสที่ได้จดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์สามารถหย่าด้วยความยินยอมได้ โดยการทำเป็นหนังสือและมีพยานลงลายมือชื่ออย่างน้อยสองคน แล้วนำไปแสดงต่อนายทะเบียนพร้อมทั้งยื่นคำร้องขอจดทะเบียนการหย่าด้วยความยินยอมนั้นต่อนายทะเบียน เมื่อนายทะเบียนรับจดทะเบียนการหย่านั้น การหย่าด้วยความยินยอมดังกล่าวย่อมมีผลสมบูรณ์นับแต่เวลาจดทะเบียนการหย่าเป็นต้นไป ดังนั้น ในกรณีที่หาหรือมานี้ เมื่อนายทะเบียนได้รับจดทะเบียนการหย่าด้วยความยินยอมระหว่างบุคคลสัญชาติเยอรมันกับบุคคลสัญชาติไทยให้แล้วตามกฎหมายไทย การหย่าย่อมมีผลบังคับและสมบูรณ์ตามกฎหมายไทย

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๓) จึงเห็นว่าแนวความเห็นของกระทรวงมหาดไทยตามข้อ ๓ นั้น ถูกต้องตามกฎหมายแล้ว

(ลงชื่อ) ไมตรี ดันเต็มทรัพย์

(นายไมตรี ดันเต็มทรัพย์)

รองเลขาธิการฯ

รักษาราชการแทน เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มีนาคม ๒๕๓๖

ฯลฯ

ฯลฯ

“มาตรา ๑๘ การจดทะเบียนการหย่าด้วยความยินยอมนั้น ให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนเมื่อสามีและภริยาร้องขอและได้นำหนังสือตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๔๙๘ วรรค ๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาแสดงต่อนายทะเบียนด้วย

(หมายเหตุ:- มาตรา ๑๔๙๘ ในปัจจุบันคือมาตรา ๑๔๑๔)